

KILLYÉNI ANDRÁS PÉTER – CSÉP GERGŐ –
BETUKER ISTVÁN

SPORTTÖRTÉNETI KUTATÁS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA INNOVATÍV MÓDSZEREKKEL

Esettanulmány: a borsafüredi magyar olimpiai síkőzpont fejlesztése 1941 és 1944 között

Kutatásmódszertani gondolatok

■ Miért fontos a sporttörténet mint tudomány? Egyszerű kérdés, a válasz mégis igen összetett. Mint tudományos fokozattal rendelkező kutató, a szívemhez dr. Takács Ferenc professzor úr meghatározása áll a legközelebb: a sporttörténet azon tudományág, amely a testkultúra elméletét és gyakorlatát történeti és társadalmi mivoltában vizsgálja a legrégebbi időktől napjainkig.¹

Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a sportnak igen sokrétű a társadalmi kötődése. A sporttörténetnek pedig feladata vizsgálni a testkultúra elemei mellett az etnikai kérdéseket, kulturális különbségeket, véleményt alkotni a sportban kirajzolódó világréprokról, merész megközelítésben akár a metafizikai kapcsolatokat is megtaláljuk. Ugyanakkor nem elvetendő, hogy a sporttörténet hangsúlyosan tudja kidomborítani az emberek viszonyulását a testhez vagy a valláshoz a különböző korokban. De beszélhetünk esztétikáról, ideálokról, etikáról, feudális és polgári rendszerekről, jogi keretokről, történelemszemléletről, az individuum és a közösség viszonyáról, felsőbbrendű emberről, hátrányos megkülönböztetésről, antiszemitizmusról stb.²

A sporttörténet feltárja a különböző korok gondolkodásmódjához szervesen kapcsolódó vetélkedésformákat, testnevelési rendszereket.³ Előtérbe hozza a sportideált, a hőroszt, aki kitartóan készül, küzd a céljaiért, és akár győz vagy elbukik, szerencsés, vagy épp rettenetesen peches, akkor is követendő példa marad a társai és az utókor számára.

Mindezek alapján újabb kérdést fogalmazhatunk meg: mi az, amiben a sporttörténet mint tudomány hozzájárulhat a komplex világ megértéséhez és jobbátételéhez? Véleményem szerint a válasz megtalálása érdekében fontos három gondolatot kiemelni.

- A sporttörténet képes a testkultúra és sport letűnt rendszereiből és struktúráiból releváns információkat felszínre hozni, amelyek hozzájárulhatnak a jelen és a jövő fejlődési tendenciáinak felméréséhez is.

- A tudományos szinten elvégzett sporttörténeti kutatást az különbözteti meg az ismeretterjesztő munkáktól, hogy szerzőik nem a jelenségek felszínén megtalálható adatok kiragadására törekednek, hanem a cselekmények indítékait meghatározó, illetve az érvényre juttatásukat kiségitő (vagy gátoló) társadalmi folyamatok lényegi megismertetését célozzák.⁴

• A sporttörténet betölt egy tudatformáló és valóságfeltáró funkcióit is.⁵ Azonosulunk a hőssel, csodáljuk, felfedezhetjük, hogy évtizedek elteltével is mennyire aktuálisak az általa megélt nehézségek, korlátok, és erőt meríthetünk történetéből a hétköznapi gondjainak és nehézségeinek legyőzéséhez, a sport értékeinek az ápolásához. Hozzájárulhat mindez, hogy a kitartás és a fair play a mindennapjaink része lehessen.

A sporttörténet fontosságát mindenekelőtt az adja, hogy alapvető humán értékekkel foglalkozik. Mi több, az a tudomány, ami az emberiség leguniverzálisabb értékeinek történelmi megnyilvánulásait kutatja.

A metodológia szempontjából a sporttörténeti kutatás nem változott sokat az elmúlt század során. A szakavatott sporttörténész válaszokat keres a kérdéseire: hol, mikor, ki és mit? Teszi mindezt annak érdekében, hogy a kutatása és az elemzése megválaszolhassa a miért? és hogyan? kérdéseket. Forrásokat keres, adatokat gyűjt és igazol, felállít ok-okozati összefüggéseket, új fogalmakat vezet be (vagy a meglévőket erősíti meg), összehasonlít, illetve kontextusba helyez.

A sporttörténet tudományának jellemzőiből adódóan elmondható, hogy a cél mindig az új kutatás bemutatása minél szélesebb körben. Ha megtaláltuk a választ, milyen rendszerben, milyen szabályok szerint zajlott az általunk kutatott esemény, mi vezényelte sportoló hőstünket, hogy kitartóan dolgozzon céljai elérése érdekében, milyen akadályok gördültek útjába, és hogyan sikerült ezeket legyőznie, akkor egyértelműen levonhatjuk a következtetést: a sportért akárcsak minimálisan rajongó közönségnek ismernie kell széles körben a kutatási eredményeket.

Ennek ellenére mindez nem történik meg. A sporttörténész kutató hosszas feltáró munkát végez olyan helyszíneken, mint például levéltárak, múzeumok, felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek, könyvtárak, élő résztvevők és családtagok körében. Célja, hogy az adatok és dokumentumok minél szélesebb körben álljanak rendelkezésére – vagyis feltárja a miért és a hogyan megválaszolásának az adatait. Az elsődleges levéltári források mellett a sporttörténet szerves részét képezik olyan folyamatok, mint az életrajzi megközelítés, sajtóelemzés (sajtó mint korabeli tanú), emlékiratok, naplók, önéletrajzok, visszaemlékezések és monográfiák, illetve fényképek és képeslapok elemzése – a kutató ezeket is feltárja és elemzi, amennyiben a források rendelkezésre állnak. Feltárja az ok-okozati kapcsolatokat, levonja következtetéseit, megfogalmazza az eredményeket – és valamilyen formában közli kutatását. Elmeséli a történetet, történetét.

Személyes véleményem, hogy a sporttörténeti kutatások szűk, igen zárt körben olvasottak, elérhetőek, követhetőek. Pedig a fent kiemelt jellemzők alapján ezeknek – nevezetűen egyszerűen csak történetnek – széles körben kellene terjednie, hogy eleget tegyen tudatformáló és valóságfeltáró feladatainak. Hogy a hőrost minél szélesebb körben az érdeklődő elé hozza. Egy olyan világban, ahol az emberi érték, ideál, jog és morál ingatag, ott a sport mégis egy biztos mintát tud adni. Amíg a régi mesék, történetek könnyen veszíthetnek aktualitásukból, relevanciájukból, és ezáltal korszerűtlenné válhatnak, addig a sport esetén egy bizonyos versenyben egy bizonyos eredmény abszolút, vitathatatlan.

A sporttörténet – ha elfogadjuk, hogy az emberiség leguniverzálisabb értékeinek történelmi megnyilvánulásait kutatja – feladatának és felelősségének kell hogy tekintse, hogy kutatásának legértékesebb tanulságait a közös műveltség részévé tegye. Ehhez pedig meg kell találnia a megfelelő, korszerű módot és csatornát arra, hogy képes legyen széles közönséget megszólítani. A sporttörténetnek tehát nemcsak jó kutató szakemberekre, hanem jó történetmesélőkre is szüksége van.

Mi akkor a megoldás? Úgy gondolom, erre minden kutatónak egyénileg kell válaszolnia. Számomra kulcsfontosságú a vizualitás: ez most fontosabb, mint korábban bármikor, mert a digitális korban változott az információ fogyasztásának módja. Adatözönben fontosabb az egyszerűség, a jól formált szerkezet és a komp-

lexitás átláthatósága, vagyis a könnyen emészthetővé tétel, a gyorsaság, a figyelem gyors elnyerése (és a figyelem megtartásának rövideje), a tömörség. Másrészt sokan tanulunk könnyebben vizuális úton. Röviden: a vizuális üzenet univerzálisabb, mert túlmegy a nyelvi akadályokon, és gyorsan tudja megnyerni a figyelmet.

Tehát felvetődik a kérdés: a közlés után mi a kutatás utóélete? Milyen történeteket érdemes kiemelni és útjára indítani? Ez a történettudomány egyik legújabb kérdése, a nemzetközi szakirodalom többnyire „storytelling”-ként nevezi meg, és foglalkozik vele egyre többet.⁶ Nem meglepő, hogy a módszer boncolgatása a sporttörténet terén is megjelent, és egyre többen foglalkoznak vele.

A jó történet – Rob Knox szerint – megnevetet, megsirat és meglep, de ami a legfontosabb a mi esetünkben, hogy empatikus és emberi módon kapcsolja össze az érdeklődőt a sportolóval, az élettörténetével.⁷ Kiegészíteném Knox megközelítését azzal a nézetemmel, hogy ezek a történetek nem csak sportrajongókhoz és nem csak sporttörténészekhez kellene szóljanak, hanem szenvedélyüket veszített és értékeiket kereső halandókhöz is.

Hogyan lehet tehát kitörni a sporttörténet zárt, bennfentes világából? Hiszen adva vannak kiváló, összetett kutatások, amelyek értékes történetek sorát hozták, hozzák a felszínre, ugyanakkor ezek alig ismertek, összetettek, terjedelem szempontjából hosszúak, a kutatás bonyolultságának köszönhetően pedig akár nehezen érthetőek is.

Mit tehet a tudományos kutató, szélesebb körben a szakma az akadály megugrása érdekében? Véleményem szerint ez a kérdés igen aktuális, és mihamarabb vita tárgyát kellene képeznie nemzetközi és hazai szinten is. Illetve egyénileg is keresnünk kell azokat az újításokat, amelyek a 21. század technikai vívmányaihoz emelhetik a sporttörténetet mint tudományt.

Személyes véleményem, hogy a megoldáshoz az út a technikán keresztül vezet – hiszen a technológia az, amely a legnagyobb sebességgel fejlődött körülöttünk.⁸ A sporttörténeti kutatók esetében az elmúlt időszak technológiai vívmányai – legtöbb esetben – nem állnak rendelkezésre, bár számos megoldást lehetne használni a kutatások, történetek innovatív bemutatására. A közösségi média eszköztára, digitális tartalom készítése, 3D-rekonstrukció, a dokumentumfilmekben alkalmazott módszerek, illetve a filmiparban alkalmazott technikák beelmése – és a sort folytatni lehetne. Sőt folytatni is kell!

Ugyanakkor a figyelem nemcsak a technikai szempontból innovatív módszerek fele kellene irányuljon. A technika segít a karaktert korszerű eszközökkel hitelesen rekonstruált környezetbe helyezni. Ugyanakkor a mélyreható lélekrajz, a sportoló hős motivációinak alapos ismerete és ezek közzététele egyben a rigorózus tudományos dimenziót is gazdagítja. Az olvasók, nézők, követők számára szükség van hősekre, a hétköznapiakban megnyilvánuló csodákra, ideálokra, sikerrel vagy végzetes bukással lezárt küzdelmekre vagy a rutinosból kitörő narratívákra. A sporttörténet pedig természeténél fogva kincsestára az ilyen hőroszoknak, akik kitörtek a hétköznapiokból, vagy változtattak a történetük alakulásán.⁹

A történet megfogalmazásának és széles körben történő bemutatásának megtalálása: ez a sporttörténész kihívása a 21. századra.

Egy elfeledett síközpont fejlesztése 1941 és 1944 között

■ Adott egy szinte ismeretlen történet: a második bécsi döntést követően a magyar állam a Radnai-havasok lábánál jelölte ki azt a területet, ahol megtervezte a magyar téli olimpiai síközpontot. A világháború ellenére közel 4 éven keresztül a hatóságok folyamatosan támogatták a tervezést és kivitelezést, így menedékházak, egy nagyszabású hotel, sípályák, illetve Európa legnagyobb síugrósánca is elkészült. Emellett számos infrastrukturális fejlesztés is zajlott, amely összekötötte az új sportvárost (Borsafüredet) úton és vasúton elsődlegesen Budapesttel, bekap-

csolta a menedékházakat a turisztikai útvonalakra, illetve modernizálta a víz- és villanyellátást is. A befektetés értékéből, a mai értékre átszámítva, másfél modern labdarúgó-stadion épülhetett volna. S mindez a tomboló háború idején történt!¹⁰

Bár az elmúlt évek során a témában sikerült publikálni egy könyvet (amelyet később több nyelvre is lefordítottak), számos szaklapban ismeretterjesztő és tudományos cikket, illetve elkészült egy 50 perces dokumentumfilm is,¹¹ a történet továbbra is ismeretlen a széles közönség előtt. Ugyanakkor a folyamatos kutatás felszínre hoz újabb adatokat, amelyek kiegészítik az építkezésekkel kapcsolatos eredményeket, következtetéseket.

Mint a téma kutatója, sokszor felteszik nekem a kérdést: hogy nézett volna ki Borsafüred, ha felépült volna? Mi kellett az 1940-es évek elején ahhoz, hogy felépítsenek egy teljesen új téli sportközpontot, amely megfeleljen a korabeli olimpiarendezési feltételeknek. Ehhez olyan rövidfilmek (4 és 6 perc közötti terjedelemben) sorozatában gondolkodtunk, amelyek a hiteles forrásokhoz ragaszkodva elevenítik meg a történet kiemelt eseményeit és karaktereit.

A borsafüredi síközpont 1944-ben, a síugrósánc irányából. Tatár István hagyatékából

A sorozat koncepciója

■ A beható kutatás során olyan feledésbe merülő történetek körvonalazódnak, amelyeknek globális jelentősége van. Amint a kusza szálak összeállnak, példát mutató hősök és pillangóhatással történelmet formáló események tárulkoznak fel. Ezeket érdemes és fontos a szakirodalom elzártságából a közönség elé vinni. Főként azért, mert a globális együttélés univerzális értékekre alapozott párbeszédre szorul. Ehhez pedig, amennyiben felekezettől, kultúrától és ideológiáktól független alapokra kell építenünk, talán semmi sem alkalmasabb, mint a versenysport alapvető értékei és etikai maximái.

A történelemtudomány adatokat rögzít és rendszerez. Amint azonban kellő részletességgel megismerjük a tényeket, elménk megannyi árnyalattal rekonstruálja a tovatűnt valóságot: megelevenedik a kor szelleme, hangulata, és elevenné

válnak a karakterek. Rálátást nyerünk szenvedélyükre, motivációikra, céljaikra, félelmeikre. Aztán helyzetekbe kerülnek, ahol karakterük megütközik a körülményekkel, és ezáltal még mélyebb ismereteket nyerünk. Az okozatok mögötti okok megismerése és a fragmentált adatok közötti kapcsolatok felismerése végső soron történetekké varázsolja a történelem személytelen szeleteit.

A borsai síparadicsom, ahogy megálmodták

■ Voltaképpen ez egy olyan mese, amiben (még) nincsenek hősök, nincsenek narratív szerkezetben egyértelműsített konfliktusok, és nincs kidolgozott megoldás. Nem is mese, hanem egy mesevilág felvázolása, amibe csak bele kell helyeznünk majd a szereplőt. A konfliktusok viszont ott sejlnek (picit kiszólunk a kulisszák mögül az indító és záró sorokban), hiszen nem a körülmények eredményeképpen, hanem azok ellenére születik ez a mesevilág. Hatalmat képviselő idegen érkezik a havas világába, és egy mesevárost akar felépíteni. És akkor összefognak a bábeli népek, akiknek minden okuk meglenne arra, hogy gyűlöljék egymást. De nem pusztítani fognak, hanem építeni. Mégpedig a sport szellemében olyan alapkövet helyeznek el, ami örökké fennmarad. És bárhogy változzanak ideológiák, ez az olimpiai smaragdtábla annyira emberi (vagy emberfölötti), hogy örök érvényű. Mert ez az alapkö számunkra a kiválóságra való törekvés, a barátság és a tisztelet szimbóluma.

(Bemutatva Londonban, a World Travel Market 2024 nemzetközi turisztikai fesztiválon: https://youtu.be/boQkm2cU__8)

A filmecske elkészítése során azt a kritériumot helyeztük magunk elé, hogy ne saját ítéletünk által alakított megfogalmazásra alapozzunk, hanem kizárólag a korabeli sajtó leírásaira. A film tehát azt hivatott tükrözni, hogy 1942-ben hogyan tudósított a magyar sajtó a borsai eseményekről.

A film képi világa a korabeli fotókból, filmfelvételekből és a 3D-grafikában rekonstruált virtuális valóságból kerekedik ki. A 3D-világ nemcsak esztétikai igény szándékával, hanem a hitelesség kritériumának maximális figyelembevételével készült el. Jelentős szerepe volt ebben a korabeli tervrajz felkutatásának és a mai, drónnal végzett 3D-feltérképezés adataival való egyeztetésnek.

Ez a rekonstrukció véleményünk szerint a sporttörténeti kutatás fontos innovatív eszköze. A térbeli rekonstrukció egyebek mellett arra is világosan rávilágít, hogy az 1941-es szikra nemcsak egy merész álm volt, hanem egy nagy komplexitású, funkcionális sportközpont részletes terve. Alapként az akkor megvalósítottakat rekonstruáltuk, emellett beleépítettük a csupán tervezett objektumokat is. Így nemcsak a korabeli képet jeleníthettük meg, hanem magát az álmot, a maga pompájában, ami teljességében sosem valósulhatott meg. Ezt egy olyan többleti értéknek tekintjük, ami a ráfordított tetemes munkának értelmet adott, hiszen egyébként mindössze néhány perces filmecske jeleneteiben kerül nyilvánosságra.

A sajtóból kiollózott szövegrészek eseményekről és adatokról tudósítottak, és nehezen alakultak olyan rendszerre, ami történeti jellegű. Számunkra végül a mese helyszíne megelevenedett, és remélhetőleg másokat is képes lesz magával ragadni a sorok mögötti világba.

Marusarz, avagy Borsa lengyel hőse

■ Itt már valódi mesével van dolgunk, hiszen szereplője is van. Nem is akármilyen, hanem mesébe illő, szinte emberfeletti morális tartással és fizikai képességekkel rendelkező (szuper)hős. Anélkül, hogy egy ecsetvonással is eltúloznánk a valós adatokat az esztétikum érdekében. Sorozatban gondolkoztunk, és ezért is tűnt helyénvalónak, hogy itt is a korabeli sajtóból induljunk ki. A történet többre-
tegű, és több hőse van. Nemcsak Marusarz nagyszerű karakterét és kalandjait kívántuk megeleveníteni dióhéjban, hanem magának a kutatásnak az élményét, és zárójelben a stáb laikus tagjának személyes élményét, amikor a sporttörténész megmutat neki egy képet, ami szempillantás alatt döbbenetes mélységet nyit meg a megörökített pillanat mögött. Másfelől burkoltan itt van az, amivel az álom rekonstruálása véget ért: Borsa 80 évvel később ismét épül, és önmagáról mesél, amikor Marusarzut kiemelt hősének és példaképének tekinti.

(Bemutatva Varsóban, az International Travel and Tourism Trade Fair turisztikai fesztiválon: <https://youtu.be/SN3pOJX4WFQ>)

Éppen az értékek által, amit képvisel, ebben a történetben sok minden találkozik, ami számunkra fontos. Marusarz életét kockáztatja nemzetéért, és ezek az értékek mégis túlmutatnak... még a nemzeten is. A kiválóságra való törekvés, a barátság, a tisztelet és a fair play határhelyzetekben is felülkerekedik, és párbeszédet eredményez összebékíthetetlen világok között.

A tömörség nyilvánvalóan nem engedi meg ennek alapos fejtegetését, de reményeink szerint mindkét filmeckében érvényesül az a nagyszerű elem, amiért a sport és a sportdiplomácia hihetetlenül fontos. És következőképpen az is, hogy bevonjuk a kívülállót.

A 3D-rekonstrukciós folyamat kihívásai

■ A 2021-ben bemutatott *Olimpiai álom Erdélyben* című dokumentumfilmben elkészült a borsafüredi síközpont első 3D-modellje. Borsa város polgármestere szerette volna ezt a modellt 3D-nyomatóval kivitelezni és elhelyezni a polgármesteri hivatal egyik termében. Mivel a filmben felhasznált 3D-objektum nem állt rendelkezésre, ezért egy 3D-művész egy új, részletes munkát kezdett el annak érdekében, hogy egy 1.5 x 1.5 méteres makettet nyomtatni lehessen.

Az eredeti kézzel rajzolt tervrajz volt a kiindulópontja a rekonstrukciónak. Ennek első fázisban a hegyek mélységeit és kiemelkedéseit a mai pontos 3D szkennelések alapján adta meg a szakértő.

Mivel erről fizikai makett is készült, a munka során olyan rekonstrukciót kellett alkalmazni, amely nem igényel textúrát.

Az első kihívást az jelentette, hogyan lehet megmutatni a sípályákat a hegyek formáin? Mivel a 3D-nyomatás textúramentesen történik, ezért nem lehetett arra alapozni, hogy ahol sípálya van, ott fehér minden. A fákat kellett kidomborítani a hegyek oldalaiából, így a fák hiánya sugallta a sípályákat. Ehhez a mai táj 3D-szkennelésének a textúrája tökéletesen illett: a fák zöld színét a szakértő leszűrte fehérre ott, ahol a fák ki kellett domborodjanak. A fák hiánya adta így meg a sípálya helyét.

A második kihívást az épületeknek a modellen történő elhelyezése jelentette. A 3D-nyomtatáshoz készülve az épületek és a tervezett stadionok, hotelek méreteit el kellett túlozni annak érdekében, hogy az épületek nyomtathatók, illetve távoli perspektívából láthatók legyenek.

A modell digitális változata annyira sikeres lett, hogy lehetőséget biztosított a tér virtuális „bejárására”. Ahhoz, hogy ez megelevenedjen egy film formátumában, a fák domborulatain változtatni kellett – ezek inkább szikláknak tűntek, mint erdőnek, főleg a közelképekben. Az első próbálkozásban a szakértő a fákat képviselő domborulatokra több pici domborulatot helyezett, amelyek távolról a leveleknek, lomboknak hatását keltették. Ám a közelképeket ez a megoldás nem tette lehetővé. Számos sikertelen próbálkozás során született meg a végső megoldás: rendes fákat használni a közelképeknél, a háttérben pedig megmaradtak az első változatban készült erdők.

A harmadik kihívást a hó hatásának megjelenítése jelentette. Mivel a tér 3D-szkennelése nyáron történt, ez sehogya sem biztosította a téli sportok hatását. Így egészen bonyolult eljárást kellett kialakítani, amelynek segítségével el lehetett érni, hogy minden vízszintes sík (amely „az ég felé néz”) hó texturát kapott, a függőleges felületek pedig megmaradtak az eredeti színeikben.

Hogyan tovább?

■ A bemutatott, elfelejtett történetek, bár lokális jellegűek, ám kellő alaposágú vizsgálattal globális jelentőségű történetekké alakulnak. A detektív munkát elvégzi a kutató, a filmes megoldások pedig lehetővé teszik, hogy szereplőként is megjelenhessen a filmben, s plusz ecsetvonások nélkül megtalálhassa azokat a színpadokat, amelyek a feltárt adatok fragmentáltságából narratív egységet hoznak létre.

A módszer mondhatni „gyenge pontja” a költségek biztosítása. Amint erre lehetőség nyílik, számos újabb téma elevenedhet meg a fent bemutatott módszerek segítségével. Ilyen például az 1942-ben átadott Anikó-menedékház története, amely 1650 méter magasan épült, és a térségben először biztosított hideg- és melegvizet a megszállt turisták és sízők számára. Sajnos, az 1944-es harcok során a bevonuló szovjet katonák felgyújtották, ma már csak egy famakett, illetve a nehezen megtalálható alapkövek őrzik emlékét.

A síközpont tervezésében és kivitelezésében számos közéleti személyiség játszott fontos szerepet, akikről ma már keveset tudunk. Mindnyájan önzetlenül hittek az olimpiarendezés gondolatában, idejüket és sokan vagyonukat is befektették annak érdekében, hogy Borsafüred az új Garmisch-Partenkirchen vagy Sankt Anton lehessen. A világháború után berendezkedő kommunista hatalom sokukat emigrációra kényszerítette, ám Borsafüred halálukig élt emlékezetükben.

A sporttörténet az események jelentőségére és társadalomformáló szerepére kérdez rá. Így hangsúlyossá válik, hogy az esemény milyen közösségi, kulturális, interkulturális, értékbeli, etikai, diplomáciai jelentőséget hoz-

World Travel Market 2024, Románia standja.
Anca Sava fotója

doz. Ezt felszínre kell hozni – az innováció pedig ennek a szükségességnek az egyik alappillére.

Zárószó helyett

■ Hosszú ideig a kutató technikai kelléke az írógép volt. A kilencvenes évek közepétől megjelent és elterjedt a személyi számítógép (PC), s vele együtt elterjedt a szövegszerkesztő, illetve megjelent a prezentáció fogalma. Így szűk tizenöt év alatt a kutatók megtanulták használni a számítógépet, és megnyílt a lehetőség a vizuális bemutatók elkészítésére. Ma már szinte elfogadhatatlan egy bemutató prezentációs anyag elkészítése nélkül.

A 21. században immáron mindennapi a közösségi média használata. Prezentációk elkészítésére számos eszköz létezik már, ugyanakkor a képsorozatok, illetve a videók elkészítése és vágása sem ördögös feladat. Adva van tehát a feladat számunkra, a tudományos kutatók számára: a hiteles információ publikálásának érdekében meg kell tanulni, használni kell ezeket az eszközöket. Mert velük a kreativitás a határ.

■ JEGYZETEK

1. Takács Ferenc: *A sporttörténetírás néhány metodológiai problémája*. A Testnevelési Főiskola közleményei, 1982. különszám, 144.
2. Példaértékűek az olimpizmus alapelvei, melyeket a Nemzetközi Olimpiai Bizottság Olimpiai Chartája ír le. Bővebben lásd: International Olympic Committee: *Olympic Charter*. In force as from 30 January 2025. 8-9. Web: <https://www.olympics.com/ioc/olympic-charter>
3. Kun László: *A sporttörténetírás néhány kérdéséhez*. A Testnevelési Főiskola közleményei, 1982. különszám, 129.
4. Kun László: *A forráselemzés és forráskritika olimpiatörténeti vonatkozásaihoz*. In: Kun László (szerk.): *A Magyar Olimpiai Akadémia évkönyve 1996*. Budapest, 1997, 188.
5. Papp Károly: A budapesti sportmúzeum a magyar sporttörténet művelésének szolgálatában, A Testnevelési Főiskola közleményei, 1982 különszám, 187.
6. Bővebben lásd például Yuval Noah Harari írásait és értékezéseit, például a *Why humans run the world* című TED előadása (<https://www.youtube.com/watch?v=nzj7Wg4DAbs&t=813s>), illetve Yuval Noah Harari: *SAPIENS. Az emberiség rövid története*. Budapest, 2022.
7. Rob Knox: *The Beauty of Olympic Storytelling*. Web: <https://knoxrob1.medium.com/the-beauty-of-olympic-storytelling-55522e23d3ab>
8. Hasonló véleményt fogalmazott meg Rob Knox is, aki szerint a történetmesélés nem csupán szükségszerűség, hanem ez egy olyan eszköz, amely ösztönözheti az innovációt. Rob Knox: *The Power and Value of Storytelling in the NIL era*. Web: <https://knoxrob1.medium.com/the-power-and-value-of-storytelling-in-the-nil-era-cca8383148da>
9. Kiváló példa a hősök szükségességére az antik olümpiai játékok világa. Dr. Kertész István egyik gondolatát emelném ki: „gazdag volt hát az a föld állapotban, növényben, amely a testkultúra bölcsőjét ringatta. Gazdagsága nemcsak a későbbi korok embereit ragadta magával, hanem ide vonzotta az isteneket és az általuk nemzett hősöket, a hősöket is, hogy a költők által megénekelt tetteikkel szerezzenek örök hírnevet maguknak. Az isteni lények nevéhez fűzte az ókori képzetele az olimpiai játékok megalapítását is.” Kertész István: *Az ókor olimpiai játéka*. Rubikon Intézet, Bp., 2023, 12.
10. A teljes történet könyv formájában is megjelent: Killyéni András Péter: *Olimpiai álmok a Radnai-havasokban*. Magyar Napló, Bp., 2015.
11. Az Olimpiai álmok Erdélyben című filmet Szarka Nóra rendezte (<https://vimeo.com/742172175>)